

ÜST KURULLAR ve REKABET ÖZGÜRLÜĞÜ

Dr. Yılmaz ARGÜDEN

ARGE Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı
Rothschild - Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı

•••

Gerçekten ülkemizin gelişmesi için çok önemli bir kurum olduğunu düşündüğüm Rekabet Kurumu'nu ve kavram olarak da çok önemli bir kavram olan rekabet kavramını incelemekten ve bu konuda bir konuşma yapmaktan ben de büyük keyif duyacağım.

Bütün dünyada baktığımız zaman yaşam kalitesini geliştirebilmenin temeli her zaman daha iyiyi aramaktan geçiyor. Peki, daha iyi nasıl bulunabiliyor? En iyi rekabet ortamı yaratarak. Bu konuyu açmak için hepimizin yakın olduğu bir alandan, spordan örnek verelim. Genellikle dünyada rekorlar, olimpiyatlarda ve dünya şampiyonluklarında kırılır. Bunun dışında kırılması biraz zor olur, hele antrenmanda kırılan rekor pek duyulmamıştır. Çünkü, insanlar en çok zorlandıkları zaman rekorları kırarlar. Bu piyasalarda da böyle, ne kadar çok zorlanırsa insanlar o kadar yenilikçi olabiliyorlar, o kadar daha iyi performans gösterebiliyorlar. Dolayısıyla rekabet ortamını ne kadar geliştirebilirsek yaşam kalitemizi geliştirecek yenilikçiliği, atılımcılığı o kadar daha fazla hayata geçirme imkânımız olabiliyor.

Sizlere anlatmaya belki gerek yok, ama sizlerin gayet iyi bildiği, fakat kamuoyunda o kadar iyi bilinmeyen konu rekabeti oluşturmak için neden bir kuruma ihtiyaç olduğu konusudur. “Bırakalım işte rekabet etsin insanlar” diyor genellikle. “Liberal piyasa değil mi?” “Herkes serbestçe rekabet etsin, devlet niye karışıyor bu işe?” diyor. Elbette rekabet ortamı oluşturmanın birtakım teorik sınırları var, örneğin pozitif ekonomik dışsallık olan yerde genellikle rekabet engellenebiliyor. Bir örnek vermek gerekirse, bir mahalleye bekçi koyduğumuz zaman o bekçiden parasını veren de vermeyen de herkes faydalaniyor. Dolayısıyla bu ekonomik dışsallığı bir şekilde düzeltmezsek parayı verenler istismar edildiklerini düşünürlerse, yeteri kadar bekçi bulamayız. Çünkü verenlerle vermeyenler arasında “free rider” problemi olabiliyor.

Benzer bir konu, negatif ekonomik dışsallıklar için de geçerli. Mesela havayı kirleten veya yolları çok yoğun bir şekilde işgal eden arabalarda sadece araba alma fiyatıyla onun ekonomik hayata olan etkisini yansıtmak mümkün olmadığı için bu piyasada da devlet müdahalesi gerekebiliyor. Çevreye verilen zarar veya başkalarının zamanını etkileme gibi negatif dışsallıkların insanların

davranışlarına yansıtılabilmesi için araba kullanımına ekstra vergi konması doğru bir yaklaşım oluyor. Dolayısıyla liberal piyasa ve rekabet ortamı denilen ortamın müdahalesiz oluşması için aslında birçok varsayım var. Bu varsayımların oluşmadığı durumlarda devlet müdahalesi gerekebiliyor.

En son krizde gördüğümüz husus, bilginin taraflar arasında dengesiz olmasının yarattığı durumdur. Örneğin, BDDK'nın finansal sektörleri denetleme gereğinin en temel nedenlerinden bir tanesi budur; müşteriler ile kurumlar arasında bilgi eşitliğinin olmaması, taraflar arasında dengesizliğin olması. Bu dengesizliği giderebilmek için, şeffaflığı zorlayan, belli kurallar koyan kurumlar oluyor. Dünyada birçok ülkede artık gün geçtikçe, özellikle finansal piyasalarda bu kontrolü sağlayan birçok kurumun olduğu gözleniyor. Ancak, bu denetleme fonksiyonunu küresel mânada sağlayabilecek kuruluşları henüz yeterince geliştiremediğimiz gözleniyor. Nitekim en son krizde belki de bu ihtiyaç daha da net şekilde ortaya çıkarmış vaziyette. Çünkü sermaye akışları küreselleşirken, ticaret küreselleşirken, denetim mekanizmalarının küreselleşmemiş olması birçok yerde bu bilgi eşitsizliğinin çok ciddi sorunlara yol açtığını bize gösterdi. Bu zehirli varlıkların nerede olduğunu, ne kadar olduğunu kimse bilmiyor, tam değerini bilmiyor. Bu konuda biraz gönüllü kuruluşlara güvenildi, ama onlarında görevlerini yeteri kadar yapamadıklarını gördük. Bunun yanı sıra doğal tekellerde var malumunuz, her yere ayrıca kablo döşemek çok pahalı olacağı için, buralarda da tekel olması normal, bunların da düzenlenmesi gerekleri var.

Demek ki, rekabet ortamının kendi kendine oluşmadığı birçok durumla karşılaşılıyor. Serbest piyasa ekonomisinin teorisi çok güzel, hakikaten, herkes kendisi için en iyisini yaptığında kaynakları daha etkin kullanıyoruz, tüketiciler için de aynı şekilde en iyi çözümler sunuluyor. Ancak, gerçek hayatta teorinin gerektirdiği varsayımların oluşmadığı birçok durum var. İşte bu durumlara müdahale etmek için düzenleme ve denetleme fonksiyonuna ihtiyaç var. Ülkemizde bu konuda belki de en iyi çalışan kuruluşlardan bir tanesi Rekabet Kurumu. Gerek kuruluşundaki yaklaşımlarla, gerekse bu konuda uzman yetiştirme konusuna verdiği önem nedeniyle bu konuda ciddi bir bilgi birikimine ulaştı. Ama Rekabet Kurumu, iş işten geçtikten sonra kontrol ederek düzeltiyor, yani “ex-post” değerlendirme yapıyor, “ex-ante” değerlendirme yapmıyor. Bazı sektörlerde ise bu “ex-post” değerlendirme yapmak rekabet ortamını oluşturacak kuruluşlar ve tüketiciler açısından çok pahalıya mal olabiliyor. Örneğin, telekomünikasyon veya enerji sektörlerinde gerek teknolojik gelişme hızı, gerekse sektörün boyutları açısından iş işten geçtikten sonra düzenleme yapmak rekabet ortamı oluşturulmasında güçlükler yaratıyor. İşte bu nedenle de başka düzenleyiş ve denetleyici kurullar da kuruldu. Aslında bu kurullar, Rekabet Kurulu'nun birer sektör odaklı farklı boyutlarını oluşturuyor ki o sektörü çok daha yakından takip etme imkanı olabilsin, daha hızlı hareket edebilsin, hatta

gerektiğinde “ex-ante” düzenlemelerde bulunabilsin, Rekabet Kurulu’nda olmayan yetkileri bile olabilsin.

Konuşmamın sonunda biraz değineceğim, ancak maalesef ülkemizde bu kurulların rekabet konusundaki bilgi düzeyi henüz yeterli değil. Dolayısıyla, Rekabet Kurulu’na bir tane daha görev düştüğünü düşünüyorum. Bugünkü konuşmamda vermek istediğim birkaç tane önemli mesajdan bir tanesi **Rekabet Kurumu’nun önemli görevlerinden birisinin diğer sektörel düzenleyici ve denetleyici kurumların rekabet konusundaki bilgi düzeyini artırmak olması gereğidir**. Bence Rekabet Kurumu’nun bu konuya kaynak ayırması, bu konuda gerekli lobiye yapması ülkemizdeki rekabet ortamının gelişmesi açısından önemlidir. Elbette ki kurumlar arasında dengeler vardır, “ister istemez, benim kanunum farklıdır” anlayışı vardır, bunlar var ama sonuç olarak bir vatandaş olarak düşünüyorsak, böyle bir ihtiyaç varsa bunu çözmek lâzım. Bu konudaki en iyi bilgi birikimi Rekabet Kurulu’nda ise bu ve diğer kurumlarında genel hedefi aslında rekabet ortamını iyileştirmek ise bu bilgi birikiminin çok daha fazla yaygınlaşmasını sağlamak gerekir.

Diğer taraftan Kurul enflasyonu da yaratmamalıyız. Bu nedenle, kurulacak her yeni düzenleyici kurul için bu kurulun neden kurulması gerektiğini, neden bu sektörde özel bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu çok iyi ortaya koymakta da fayda var. Çünkü Kurul enflasyonu da bu sefer yaptırım gücünün kimde olduğu konusunda soru işaretlerini ortaya çıkartabiliyor ve bu kurulların arasındaki uygulama dengesizlikleri, bilgi dengesizlikleri veya farklılıkları ortaya çıktığında kamuoyunun, vatandaşın ve şirketlerin güvenli zedelenabiliyor.

Şimdi değişik yerlerde, noktalarda devlet müdahalesinin gerekli olduğunu vurguladık, bu olmadan serbest piyasa ekonomisi çok iyi çalışamayabiliyor. Ama devletin müdahalesinin de etkin bir sonuç vereceği hiçbir zaman garanti değil. Dolayısıyla çok dikkatli müdahalede bulunmak gerekiyor. Yani “çekiçle sivrisinek öldürmek” bazen çok ağır kaçabiliyor veya çok az bir silahla çok büyük bir soruna saldırmak da onu çözememeye neden olabiliyor. Açıkçası, bu dengenin dünyada birçok ülkede de o kadar rahat bir şekilde oluşturulamadığını da görüyoruz. Mesela enerji piyasasında Kaliforniya örneğinde olduğu gibi: Kaliforniya’daki düzenlemeler bir taraftan rekabeti oluşturacağız derken, diğer taraftan yeterli yatırımının yapılmamasına neden olması nedeniyle çok ciddi elektrik krizine neden oldu.

Dolayısıyla bir taraftan firmaların piyasa güçlerini kötüye kullanmalarından korunmak gerekirken, diğer taraftan da yeterli yatırım ve rekabeti sağlayacak düzenlemeleri yapmak gerekiyor. Özellikle teşvik mekanizmalarının dengeli olarak kurulmasındaki güçlükler, ve oyuncuların

konan kuralları esnetme çabaları bu sektörel üst kurulların işinin ne denli güç olduğunu ortaya koyuyor. Bu ise bir taraftan kural koyarken, diğer taraftan koyulan kuralları izlemek, bunların sonuçları konusunda ciddi irdelemeler yapmak, yani düzenleyici etki analizleri yapmak ve bu etki analizleri sonucunda da gerekirse koyulan kuralları ve düzenlemeleri değiştirmek gereğini ortaya çıkarıyor. **Ülkemizde gelişme alanı olan alanlardan bir tanesi de bu düzenleyici etki analizleri konusu olduğunu düşünüyorum.** Bu konuya çok daha fazla kaynak ayırmalı, bu konudaki bilgili kamu sektöründe çalışan kişi sayısını artırmalı ve bağımsız bir şekilde yaptırılacak düzenleyici etki analizlerini de mümkün olduğunca geniş şekilde toplumla da paylaşmalıyız. Yani “kural koyduk aman buradaki hatamız ortaya çıkar” diye korkmanın faydası yok, çünkü insanlar zaten bir şekilde bunu görüyorlar, önemli olan hızlı öğrenmek. Öğrenmek ise ancak bilgiyi ortaya çıkartarak olabiliyor. Daha önce dediğim gibi dünyanın her yerinde devlet müdahalesinin dengesini tam tutturmak çok zor. Dolayısıyla ne kadar tutturduğunuz konusunda eğer elimizde bu düzenleyici etki analizleri gibi bir araç yoksa, düzenli olarak bunlarla kendimizi değerlendirmiyorsak ciddi risklerle karşılaşabiliriz. Düzenleyici etki analizleri olmadan çalışan kurullar uçağı göstergesiz uçurmaya benzer. Dolayısıyla uçağımızda göstergelere ihtiyaç var. Ülkemizde özellikle önemli gelişme alanlarından bir tanesinin de bu olduğunu düşünüyorum.

Düzenleyici kurulların güvenilirliğini sağlayan unsurlar arasında bağımsız olmaları, saydam olmaları, hesap verebilir olmaları, uzmanlıklarına güvenilmesi gerekiyor. Bunları söylemesi, sayması kolay da yapması pek o kadar kolay değil. Yapıldığının ölçülmesi de o kadar kolay değil, ama mutlaka bu konuda da çaba göstermek ihtiyacımız var; çünkü ölçülmeyen performans iyileştirilmez. Ne kadar bağımsız ölçmemiz lâzım, ne kadar uzman ölçmemiz lâzım, ne kadar iyi hesap veriyoruz ölçmemiz lâzım, ancak ölçtükçe bu konudaki performansımızı geliştirebiliriz.

Düzenleyici kuruluşların özerkliği konusunu özellikle vurgulamıştım. Burada gerek kurul üyelerinin atanma sürecinde, gerek uzman seçim sürecinde, gerek bütçelerinin onaylanmasında ve denetlenmesinde, gerekse kurulların kurulmasında ve bunların uygulamalarının takip edilmesinde şeffaflığı artırmak bu kurulların aslında etkinliğini de artıracaktır. Örneğin, kurul üyelerinin seçiminde ben şöyle bir sürecin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Kişilerin nereden geldiklerinin değil, hangi yetkinliklerde olduklarının daha önemli olduğunu vurgulamak isterim. Elbette ki farklı kesimlerden gelmeleri ve farklı bakış açılarını kurula kazandırmaları önemli ancak, seçim kriteri kimlerden olduğu değil, yetkinlikleri olmalı. Bu nedenle, **adayların seçilmeden önce, ABD’de olduğu gibi, TBMM gibi bir ortamda, aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla “public hearing” ile değerlendirilmeleri bir**

gece ansızın atanmalarından daha güven verici bir yaklaşım olur. Böylesi bir yaklaşım kuruma duyulan güveni artıracaktır. Kurukllarda, hakikaten çok ciddi uzmanlığı olan arkadaşlarımız var. Ancak kamuoyunda bu konuda ne kadar güven var, soru işareti; çünkü kimin kurul üyesi olacağını bir gece öncesine kadar kimse bilmiyor bile. Ertesi sabah öğreniyor bir isim duyuyor, bu ismi ne tanır, ne araştırma yapmıştır, ne de güvenir. Güveni oluşturmak istiyorsak, bir kurumun liderliğini atarken bu konudaki araştırmanın daha önceden yapılmasını sağlamak, bu konuda gerekirse sorgulama sürecinden geçirmesini sağlamak gerekir diye düşünüyorum.

İkincisi, gerek kuralların koyulmasında, gerekse bunlarla ilgili demin bahsettiğim gibi, düzenleyici etki analizlerinin sonuçlarının paylaşılması, ve katılımcılığı artırmanın da güven unsurunu artırıcı etkisi olacağını düşünüyorum. Yani **bir kuralı koymadan önce o kuralın ilgilendireceği tüm kesimleri bir arada toplamak, onlara kuralın neden konulduğunu, ne gibi beklentilerin olduğunu anlatmak, hatta bu konuda öneri almak tartışmalara girmek verilen kararlara duyulan güveni artırır.** Sonunda elbette ki kuralı kurul koyacaktır. Fakat bu karşılıklı etkileşimi artırmak aslında sadece güven unsurunu artırmakla kalmayıp, aynı zamanda çok kritik olan bu rekabet konusunda ülkemizde karar verici aktörlerin eğitimini de geliştirecek bir ortam yaratılmasını sağlar. Dolayısıyla katılımı daha fazla artırmamızda da fayda var diye düşünüyorum.

Üçüncüsü, demin bahsetmiş olduğum gibi, **ölçülmeyen performans geliştirilmez, dolayısıyla her kurumunda performansı konusunda hesap vermesi lâzım, ölçülmesi lâzım.** Burada ne kadar dosyaya bakıldı, ne kadar ceza kesildiğinden ziyade dış göstergelere bakmak gerekir. İç göstergeler de elbette önemli performans göstergesi ama yeterli değil. Bunlar girdi göstergesi. Çıktı göstergesine bakmakta fayda olduğunu düşünüyorum. Örneğin, eğer EPDK'yı düşünüyorsak, EPDK'nın başarılı olup olmadığını belirleyen en önemli unsur ülkemizdeki elektrik fiyatlarının dünyayla rekabetçi konumda olup olmadığı konusudur. Eğer biz enerji konusunda en iyi rekabet ortamını yaratıyorsak, en ucuz enerjiyi elde edebilecek mekanizma kurmuşsak EPDK başarılıdır. Dolayısıyla dış göstergelerle kıyaslama ihtiyacımız var, yani diğer ülkelerdeki performanslara karşılaştırma ihtiyacımız var. Aynı şekilde telekomünikasyonu söyleyebiliriz, diğer birtakım kurumları da söyleyebiliriz. Bu nedenle herkesin daha kolay takip edebileceği ve de **performansı ne kadar çok iş yaptığımız değil, ne kadar çok sonuç ürettiğimize daha fazla odaklayan, bu tip göstergelerin kurullar tarafından temel alınmasında büyük fayda görüyorum.**

Bir başka nokta, iyi çalışan kurullarımız bile sonunda hukukla karşılaşılıyor ve hukuk sistemimiz maalesef bu konudaki teorik gelişimleri takip etmekten çok uzak. Bunu bir şikâyet olarak değil, bir gelişme fırsatı olarak ortaya koymak istiyorum. Bugün hukuk sisteminde faaliyet gösteren eğitilmiş arkadaşlarımızın yüzde 90'ından fazlasının lisansı yok, dolayısıyla dünyadaki gelişmeyi takip edemiyor. Bu konudaki, ekonomi konusundaki kavramlardan oldukça uzak, hatta davalara belki doğru mahkemede bile bakılmıyor olabilir. Dolayısıyla bu konuda uzmanlaşma sağlamak ve hukuk sistemiyle uzun vadeli bir çalışmaya girerek, mesela **bir 10 senelik çalışma sonucunda rekabet konusunu iyi algılayan hâkimlerin olmasını sağlayabiliriz**. Bu konuya bugünden eğilirsek, nasıl diğer üst kurulları eğitmeye zaman ayırmamız gerekiyorsa, hukuk sistemini de eğitmeye, hazırlamaya, kaynak ve zaman ayırmanın son derece kritik önemde olduğunu düşünüyorum. Çünkü yaptırım gücü olmayan bir kural koyucunun veya düzenlemeyi kontrol eden bir yapının gücü de o kadar sınırlı oluyor. Yaptırım gücünün temeli de hukuka dayanmaktan geçiyor.

Kurulların iyi çalışabilmesi için bir takım ilkelere ihtiyaç var, bir tanesi etkin bilgi düzeyi, dolayısıyla eğitime, sürekli gelişmeye ve piyasa aktörlerini iyi tanımaya zaman ayırmak lâzım. Buradaki risk, piyasa aktörlerini tanıdıkça acaba onlarla çok mu iç içe oluruz konusu var, bu hakikaten hassas bir konu olmakla birlikte aktörleri tanımadan karar vermenin de ciddi hatalara neden olabileceğini özellikle vurgulamak isterim. Dolayısıyla **gerek adalet duygusu yüksek, gerek işinden tatmin olabilen, ama diğer taraftan hem teorik, hem de pratik ve piyasa bilgisi üst düzeyde elemanların cezbedilmesi ve buna yönelik ücret ve ödüllendirme sisteminin yönetilmesini zorunlu kılıyor üst kurullar**.

İkincisi şeffaflık ve katılımcılık; yani her verilen kararın hem karardan önceki, belki de karardan önce görüş alınması, kararın en kısa zamanda duyurulması ve sonuçları hakkında da hakikaten hesap verecek birtakım irdelemelerin yapılması, paylaşılması büyük fayda sağlayabiliyor.

Üçüncüsü, başarı ölçütünün kamu yararı olmasıdır. Bu da işte “düzenleyici etki” analizlerinde kamu yararını değerlendirmeyi gerektirir. Çünkü kararların bir çok değişik boyuttaki etkilerini ölçmek ve paylaşmak da önemlidir.

Karar ve uygulamanın da sizin özellikle önem verdiğiniz bir husus olduğunu biliyorum. Ancak, uygulamanın hızı da önemli; çünkü geciken adalet adaletsizliktir, aynı şeyin hukuk boyutunu da değerlendirme ihtiyacımız var. Ve kararlılık, yani en büyük ve en güçlü oyuncularını bile denetleyebileceğinizin ve cezalandırabileceğinin vurgulanması da son derece önemli. Kurulun o bağımsızlığı göstermesi de son derece önemli. Burada

özellikle en büyük oyuncunun da devlet olduğunu da vurgulamak isterim. Yani **devlete karşı da yaptırım gücü olmayan bir Rekabet Kurumu'nun da gerek otoritesi, gerekse güvenilirliği konusunda zedelenme olacağını da unutmamız gerekiyor**. Çünkü belki de en büyük rekabet ihlallerini yapan kurumlardan bir tanesi de devlet. Örneğin, teşvik politikasının rekabete ne kadar uygun olduğunu da irdelemekte görevleriniz arasında olması lâzım diye düşünüyorum.

Özerklik bu bağımsızlığı ve gücü elde edebilmek için çok kritik bir kavram, bu özerkliği hangi boyutlarda değerlendirebiliriz? Birincisi, hukuki boyutta, yani kurulun hukuki kuruluşunda özerkliğin vurgulanmış olması önem kazanıyor. İkincisi, bütçe konusunda dengeli ve sürdürülebilir bir bütçesi olması yine özerkliğini sağlamak açısından önemli. Üçüncüsü, sağlam, bilgili hukuk sisteminin dışında herhangi bir başka müdahaleye açık olmaması, başka herhangi birisinin kararları değiştirememesidir. Dördüncüsü, kurulun başkan ve üyelerinin seçilme ve değiştirilme sürecindeki müdahale gücü ve bunun ne kadar şeffaf ve savunabilir bir süreç ile yürütüldüğü konusudur. Kurulun, sektör oyuncularıyla ilişkilerinde bağımsız olması, teknik personelini oluşturma ve yönetme konusundaki özerkliği; çünkü o konuda özerkliği olmadığı zaman zaten her şey bitiyor sonuç olarak. Ve kurulun farklı deneyim ve yetkinlik birikimine, farklı sektörlerde ve bakış açılarında deneyim ve yetkinlik birikimine sahip olması gerekir. Ancak, bu düzenleme ve denetleme fonksiyonlarındaki özerkliği, derebeylik ve diktatörlük olarak da algılamamak lâzım; yani kimse bana karışamaz, her istediğimi yaparım şeklinde bir yaklaşım da doğru değil. Bir kere siyasi sorumluluk her halükarda seçilmişlerde ve kamu yararından ne anlaşıldığı, hedeflerin ne olduğunu seçilmiş koyacağını kabullenmemiz gerekiyor. Ancak bunu uygularken siyasilerin işe karışmaması önem kazanıyor; yani kural koyucu elbette ki siyaset ve özerklik konusu hesap verebilmenin de önüne geçecek bir bağımsızlık olarak algılanmamalı. Ne kadar hesap verebilirsek, aslında entelektüel özerklik açısından o kadar büyük kazanım sağlamış oluruz. Özerklik sadece hukuki bir kavram değil, aynı zamanda kamuoyunun güvenini kazanma konusudur. Mesela, bugünlerde Merkez Bankası daha çok güven kazanan bir kurum haline geliyor, söylemleriyle değil, uygulamalarıyla. Dolayısıyla iş sadece hukukta değil, insanların algılamasındaki özerklikte. Bu da hesap verebilirlikle gelişebilecek bir husustur.

Özellikle atamalarda ve seçimlerde liyakatin ehliyetin değerlendirildiği ve bunun bir şeffaf bir süreç olduğunun vurgulanması ve ortada olması, bunun savunabilir olması son derece kritik bir konudur.

Şimdi rekabet konusuyla ilgili bu kavramları değerlendirdikten sonra, biraz da önümüzdeki dönemde bizleri neler bekliyor konusuna, ondan sonra da

biraz daha uç konulara girmeye çalışacağım. Önümüzdeki dönemlerde bizi bekleyen hususlardan bir tanesi bizim etki alanımız konusundaki değişiklikler. Yani Rekabet Kurumları genellikle bütün devlet kurumları gibi ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteriyor. **Ülke sınırları içerisinde faaliyet gösterirken ülke içerisindeki rekabet ortamını oluştururken acaba ülke içerisinde faaliyet gösteren kurumların dünyadaki rekabet gücünü nasıl etkiliyoruz veya değiştirebiliyoruz? sorularını da değerlendirmek gerekir.** İkincisi de; finansal piyasalarda gözlemlediğimiz gibi belki de dünyanın daha dengeli bir yer olabilmesi için gerekli olabilecek **küresel bir rekabet kurumuna nasıl katkıda bulunabiliriz, burada nasıl rol alabiliriz konusu** da önümüzdeki günlerde de muhtemelen gündeme gelecektir. Bu konuda fikri hazırlığımızı yapmak, insan hazırlığımızı yapmak, hem bu konuda lider ülkelerden bir tanesi olmamıza yardımcı olacaktır, hem de kurulan küresel yapıları etkileme ve içerisinde aktif bir şekilde yer alabilmemize yardımcı olacaktır. Birinci konuyla da ilgili olarak hakikaten gözlüklerimizi sadece ülke sınırlarıyla değil, daha geniş bir alanda bakmaya doğru yönlendirmemizin de önemli faydası olacağını düşünüyorum.

Gelelim birkaç uç konuya; ben rekabete gerçekten çok inanan bir insanım ve rekabetin de her alanda olmasının toplumu geliştirdiğini düşünüyorum. Ülkemizde rekabetin sınırlı olduğu, normal olarak Rekabet Kurumu'nun alanı içerisinde olmayan alanlar da var. Ama teorik olarak rekabet ortamı oluşturmanın en önemli yöntemi rekabet engellerini ortadan kaldırmaktır. Her konuda rekabet engellerini ortadan kaldırmak ülkemizin daha iyi bir yer olmasına yardımcı olacaktır.

Bu alanlardan bir tanesi, örneğin, **düşünce**. Düşünceler konusunda ne kadar rekabete açık bir toplumuz, hoşlanmadığımız fikirleri öldürmeye meraklı mıyız, yoksa bunları ortada paylaşabilecek bir anlayışa sahip olabiliyor muyuz? Acaba RTÜK belli kararlarıyla, bazı fikirlerin kamuoyunda tartışılmasını engelleyerek bu konuda rekabet üretilmesini engelliyor mu? Bu Rekabet Kurulu'nun alanına girer mi? Basında tekelleşme fikrinde rekabet konusunu nasıl etkiler? Düşünce merkezlerini toplum olarak finanse edebilme gücümüz ve bu konudaki bağımsızlığı sağlayabilmemiz, bu konuda çeşitliliği ve çokluğu sağlayabilmemiz, düşünce konusundaki rekabeti nasıl geliştirecektir? Ben bunların son derece önemli sorular olduğunu düşünüyorum. Çünkü her şey iki kere yaratılır; önce zihinde, sonra gerçekte. Zihinde yaratmanın üzerine koyduğumuz engeller, aslında gerçekte yaratmanın üzerine koyduğumuz engeller haline dönüşür. Bir kompozitör ilk önce düşünür ve notaları yazar, daha sonra bu müzik orkestra tarafından çalınır. Bir mimar ilk önce bir çizim yapar, daha sonra eser inşa edilir. Hayatta da birçok konuda da düşünce konusundaki engeller aslında yaratıcılığın ve toplumsal gelişmenin önündeki en büyük engellerden bir tanesidir diye düşünüyorum.

İkinci alan **siyaset**. Siyasette acaba rekabet engelleri ne kadar? Giriş engellerini çok mu yüksekte tutuyoruz veya siyasi partiler içerisinde farklı görüşlerin tartışılması konusunda nasıl bir ortam var, yine düşünceyle de bağlantılı olabilir. Parti kurmak ne kadar zorlaşırsa siyasette rekabet ortamı da o kadar sınırlı olur. Örneğin, birkaç sene önce kabul edilen bir kanuna göre belediye başkanları siyasi partilerde üst düzeyde görev almak isterlerse belediye başkanlığı görevinden ayrılmak zorunda kalıyorlar. Partide görev alırlarsa belediye başkanlığını bırakmak zorundalar, bazı açılardan olumlu bir karar olabilir, ama bunun belli bir zamanı mı olmalı? Çünkü bir yerde siyasette rekabet oluşturmak için ne yapmak lâzım; kamuoyunun, kamu hizmetindeki performansını değerlendirebildiği kişilerin ortaya çıkabilmesini sağlamak lâzım. Kamu hizmetindeki performansını değerlendirebilecek çok az yer var. Belediye bunlardan bir tanesi. Bu nedenle belediye başkanlarının partilerde görev almasını engelleyecek olursak, acaba bu bir rekabet engeli midir? diye sorgulamalıyız.

Dolayısıyla rekabet konusunda düşünürken, aslında bir ekonomik konu olarak değil, düşünce boyutunda, siyaset boyutunda, hatta küresel boyutta düşünme gereği olduğumuzu düşünüyorum. Ama bunların temelinde, hepsinde kamu yararını esas alan, yetkinliğe, ehliyeteye önem veren ve yaptığı iş konusunda hesap verebilmeyi, şeffaf olabilmeyi ve özellikle de yetkisini kullanırken katılımcı bir anlayışla görüş alabilme felsefesini benimsemiş kurumların gerek ülkemizde, gerek dünyada çok daha güvenilir ve etkili olabileceğini düşünüyorum.

Konuşmamın sonunda, Rekabet Kurumu'na birkaç tane önerim var, bir tanesi; daha önce söyledim, Rekabet Kurumu'nun diğer üst kurulları ve hukuk sistemimizi rekabet açısından yetiştirmeye kaynak ayırması, çünkü bu konuda en iyi yetişmiş elemanlar burada. İkincisi; kendisini küresel rekabet kurumları içerisinde konumlandırmak için hazırlaması, üçüncüsü; performans kriterlerini özellikle sonuçlar üzerine odaklayarak bu düzenleyici etki analizleriyle daha fazla irdelemesi, ortaya koyması ve bunu kamuoyuyla paylaşması, katılımcılığı artıracak unsurlar üzerinde durması. Bu konuda oldukça güzel web sitesiyle paylaşım konusunda adımlar atıldığını gayet iyi biliyorum. Ancak, sadece pasif olarak bilgi sunmak da yeterli değil, ilgili şirket ve kişilerin bu paylaşım süreçlerine katılımı da aktif olarak teşvik edilmeli. Katılımcılık sadece görüş almak değil, aynı zamanda eğitmenin de bir aracı, dolayısıyla bu konuya da biraz daha ağırlık verilmesi faydalı olur. Son olarak konulara bakarken hepimizin aynı dünya içerisinde yaşayan birer kurum olduğumuzu, dolayısıyla olaya küresel boyutta bakmamız gerektiğini de vurgulamak istiyorum.